

ВІДГУК

**офіційного опонента
на дисертацію Кирпи Анни Володимирівни
«Полікультурне виховання старшокласників
у діяльності Євроклубу загальноосвітнього навчального закладу»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання**

Актуальність теми роботи та її зв'язок із планами відповідних галузей науки. Сучасні процеси глобалізації та інтернаціоналізації суспільного розвитку, культурно-цивілізаційне розмаїття світу сприяє появі нових форм культурної активності людей, корегує ціннісні орієнтири особистості і спонукає до використання нових форм і методів міжкультурного спілкування. Сьогодні молодь повинна чітко усвідомлювати як універсальність людського існування, так і відмінності культурних цінностей різних народів.

Рада Європи сприяє створенню необхідних умов для подальшого розвитку національних мов і культур. Виходячи із сучасних потреб полікультурної особистості та з метою захисту і розвитку національних мов і культур народів Європи реалізуються положення «Європейської Хартії регіональних мов і мов меншин», яка діє в усіх європейських країнах.

В останнє десятиріччя у зв'язку з міграційними процесами населення з арабського та африканського світу та загостренням ситуації в нашій країні виникає багато проблем, що стосуються міжкультурного спілкування представників різних національностей на теренах окремих країн. Тому надзвичайно важливим завданням полікультурного виховання є дотримання рекомендацій Ради Європи: «Міжкультурна компетентність для всіх: підготовка до життя в багатоманітному світі» (2012 р.), «Розвиток міжкультурної компетентності через освіту» (2013 р.), «Автобіографія інтеркультурних зіткнень: контекст, концепції і теорії» (2009 р.) тощо.

Тому значення Євроклубів, в яких старшокласники мають можливість набувати проголошених Радою Європи компетенцій, набуває значення осередків полікультурного виховання.

З огляду на вище зазначене, стверджуємо, що дослідження Кирпи Анни Володимирівни «Полікультурне виховання старшокласників у діяльності Євроклубу загальноосвітнього навчального закладу» виконане на безперечно актуальну тему, оскільки, незважаючи на істотне зростання кількості наукових праць в галузі полікультурного виховання та розширення їхньої проблематики, питання існування Євроклубів в та їхня роль у полікультурному вихованні не було предметом вивчення або окремого аналізу.

Дисертація є складником науково-дослідної теми лабораторії громадянського та морального виховання Інституту проблем виховання НАПН України «Формування соціальної ініціативності підлітків у дитячому об'єднанні» (номер державної реєстрації 0113U002085).

Наукова новизна одержаних результатів. Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження Кирпи А.В., варто вказати на наступні результати, що мають вагому наукову новизну.

Заслуговують на увагу обґрунтовані дисертанткою педагогічні умови полікультурного виховання старшокласників у діяльності Євроклубу ЗНЗ, змодельований процес полікультурного виховання старшокласників у діяльності Євроклубу ЗНЗ, методичне забезпечення, що спрямовано на пізнання старшокласниками культурного розмаїття України і світу, виховання толерантного ставлення до культурних відмінностей, набуття здатності ефективної співпраці з представниками різних культурних груп.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. В результаті ґрунтовного аналізу Анна Володимирівна закономірно головними методологічними інструментами робить особистісно орієнтований, компетентнісний та системний наукові підходи до полікультурного виховання старшокласників. Вона абсолютно справедливо стверджує, що культуровідповідність освіти та виховання – це не тільки передача культури від одного покоління іншому. Вона містить у собі «переплавку» культури попередніх поколінь у внутрішньо-діалогічній свідомості індивіда, що належить до теперішнього покоління. І це твердження не викликає заперечень, тому що відповідає генеральній тенденції розвитку людства на зближення, інтеграцію різних націй і народів при збереженні їх самобутності.

Справляє позитивне враження джерельна база роботи, що включає сучасні праці вітчизняних дослідників. Видання, включені до списку використаної літератури, насамперед зарубіжної, свідчать про ґрунтовне опрацювання проблеми і високий рівень наукової підготовки автора.

Значення отриманих автором практичних результатів. полягає у розробці методичних рекомендацій та програми факультативних занять “Я – євролідер” в умовах діяльності Євроклубу ЗНЗ.

Результати дослідження можуть бути використані вчителями та координаторами Євроклубів ЗНЗ, координаторами дитячих громадських об'єднань з метою урізноманітнення їхньої діяльності у процесі полікультурного виховання».

Результати дослідження впроваджено у практику роботи Євроклубів загальноосвітніх шкіл різних регіонів України.

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації. Зважаючи на актуальність проблематики полікультурного виховання, рекомендовано запровадити у діяльність Євроклубів загальноосвітніх навчальних закладів програму факультативних занять «Я – євро лідер», річні плани роботи Євроклубу загальноосвітнього навчального закладу, Статут, методику полікультурного виховання.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. У першому розділі дисертаційного дослідження «Теоретичні засади полікультурного виховання старшокласників» дисертантка глибоко проаналізувала ступінь розробленості досліджуваної проблеми у сучасній вітчизняній та зарубіжній теорії й освітньо-виховній практиці, дослідила генезу організації полікультурного виховання в умовах дитячих громадських об'єднань.

Авторка наголошує, що сутність полікультурного виховання старшокласників у діяльності Євроклубу є процесом соціокультурної ідентифікації особистості у полікультурному соціумі.

Полікультурне виховання здійснюється через залучення до такого виду дитячого громадського об'єднання та забезпечує засвоєння учнями зразків і цінностей вітчизняної та зарубіжної культури, формування загальнокультурної і мовної картини світу, навичок міжкультурної комунікації, активну соціальну взаємодію із представниками різних культур при збереженні культурної ідентичності, розвиток толерантності.

Саме процес діяльності, заснований на спільності інтересів та цінностей, дисертантка вважає фактором, що сприяє згуртованості школярів та формуванню їхньої громадянської позиції.

У другому розділі – «Емпіричне дослідження сучасного стану полікультурної вихованості старшокласників в умовах діяльності Євроклубу загальноосвітнього навчального закладу» – Анна Володимирівна представила компоненти, критерії, показники та рівні сформованості полікультурної вихованості старшокласників.

Для діагностики стану полікультурної вихованості учнів було використано он-лайн тестування «Євровікторина», адаптовані методики та власні авторські діагностичні методи для виявлення рівня зацікавленості старшокласників діяльністю Євроклубу, їх вмотивованості реалізувати свій потенціал у полікультурному соціумі.

На основі проаналізованого стану полікультурної вихованості учнів старших класів авторка змодельовала процес полікультурного виховання старшокласників у діяльності Євроклубу, обґрунтовала відповідні педагогічні умови та методику полікультурного виховання, етапи створення та функціонування Євроклубу в ЗНЗ.

На різних етапах дослідження в педагогічному експерименті взяли участь 278 учнів 8–11-х класів та 15 координаторів, які мають досвід роботи в Євроклубі ЗНЗ.

Для реалізації означених педагогічних умов розроблено відповідну методику в єдності змісту, методів і форм, які враховують специфіку діяльності Євроклубу як дитячого громадського об'єднання.

Змістовою основою діяльності учнів старших класів у Євроклубі стали спеціально розроблені програма факультативних занять «Я – євро лідер» та розгорнутий річний план роботи Євроклубу ЗНЗ.

У третьому розділі – «Експериментальна перевірка педагогічних умов та методики полікультурного виховання старшокласників у діяльності Євроклубу загальноосвітнього навчального закладу» дисертанткою представлено результати формувального етапу педагогічного експерименту, впровадження педагогічних умов та методики полікультурного виховання старшокласників у діяльності Євроклубу ЗНЗ, проаналізовано результати дослідження.

У дослідженні стану полікультурного виховання учнів наприкінці формувального етапу педагогічного експерименту відзначено позитивні зміни у високому та середньому рівнях полікультурної компетентності старшокласників, які були членами Євроклубів. Це підтверджує ефективність проведеної на формувальному етапі експерименту роботи з упровадженням моделі та методики полікультурного виховання у діяльності Євроклубів ЗНЗ.

Повнота викладення результатів дисертації в опублікованих працях. Основні положення дисертації висвітлено у 22 одноосібних публікаціях, з яких 11 – у вітчизняних наукових фахових виданнях, 2 – у зарубіжних наукових виданнях, 3 навчально-методичні посібника.

Ідентичність змісту автореферату та основних положень дисертації. Структурна побудова і зміст автореферату ідентичні основним положенням дисертації. Наукові положення і висновки, наведені в авторефераті А.В.Кирпи належним чином розкриті і обґрунтовані у рукописі дисертації.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Позитивно оцінюючи рецензовану дисертацію А.В.Кирпи, подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, «Полікультурне виховання старшокласників у діяльності Євроклубу загальноосвітнього навчального закладу», вважаємо за необхідне зазначити наступні дискусійні положення та зауваження до поданої дисертаційної роботи:

1. Цілком зрозуміло, що дисертантка реалізує компетентнісний підхід відповідно до умов власного дослідження та вбачає його у створенні умов для самоорганізації старшокласниками своєї діяльності, виявленні та розвитку творчих можливостей, формуванні навчальної позиції впродовж всього життя

(с.28). Варто було б уточнити про яку компетентність йде мова (полікультурну, інтеркультурну), дати визначення та представити її структуру відповідно до діяльності учня в умовах Євроклубу.

2. У визначенні критеріїв та показників полікультурної вихованості спостерігаються протиріччя. А саме: частина першого, когнітивного критерію, – «ступень володіння іноземними мовами для ефективної взаємодії з представниками інших культур» скоріше відповідає комунікативному критерію. Загальновідомо, що будь яка мова є комунікацією. Авторка сама визначає це у змісті комунікативного критерію: «За допомогою даного критерію є можливим виявлення здатності старшокласників до подолання мовного бар'єру та встановлення комунікації з носіями інших мов і культур».

3. Узагальнюючи результати констатувального експерименту автор пише, що виявлено недостатність розробки науково-теоретичних матеріалів та методичних рекомендацій щодо організації процесу полікультурного виховання старшокласників у діяльності Євроклубу (с. 80), але аналіз планів, методів, форм полікультурного виховання не представлено на чинному етапі експерименту.

4. Педагогічні умови полікультурного виховання старшокласників у діяльності Євроклубу загальноосвітнього навчального закладу, на нашу думку, визначені дуже конспективно (с.86). Наприклад, констатована тільки назва першої умови *«участь старшокласників в узгоджених за формою, методами та змістом видах діяльності проєвропейської та української тематики в умовах Євроклубів»*, але в чому полягає необхідність, сутність та ефективність таких видів діяльності залишилося нерозкритим.

5. Дисертантка вдало визначає низку методів полікультурного виховання. Але вато було б звернути увагу на психологічну сторону їхнього впливу на старшокласників. Наприклад, у представлений алгоритм проведення дебатів та дискусій додати етап рефлексії дії, інакше це може провокувати незавершеність процесу діяльності; визначити проблемні питання полікультурної спрямованості, які вирішуються учасниками особисто у методі «Трибуна»; культурні асимілятори представляти не як загадки для учнів, а метод зіставлення культур на основі розбіжностей певних культурних вимірів, тому що саме на основі їх використання формується вчинок культурної сприйнятливості.

Однак, висловлені зауваження суттєво не впливають на позитивну оцінку роботи і не знижують загальну цінність дисертації Кирпи А.В.

Загальний висновок. Аналіз дисертації, автореферату та опублікованих праць Кирпи А.В. дає підстави зробити висновок про те, що його дисертаційне дослідження «Полікультурне виховання старшокласників у діяльності Євроклубу загальноосвітнього навчального закладу» є актуальним, завершеним, цілісним і самостійним науковим дослідженням, яке має належну наукову новизну,

теоретичне та практичне значення.

Достовірність ефективності проведеного Кирпою А.В. експерименту, доцільність визначених педагогічних умов, розробленої моделі та методики полікультурного виховання старшокласників у діяльності Євроклубу загальноосвітнього навчального закладу є цілком обґрунтованими.

Дисертаційна робота, її актуальність, зміст, обсяг та наукова новизна, теоретична та практична значущість, обґрунтованість наукових положень, вірогідність висновків, використані методи дослідження, якість оформлення та повнота викладу повністю відповідають вимогам п.9, 11, 12.2 «Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» від 24 липня 2013 року №567 щодо кандидатських дисертацій та іншим інструктивним вимогам МОН України, а її авторка Кирпа Анна Володимирівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07. – теорія і методика виховання.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук,
професор кафедри перекладу
Миколаївського національного
університету ім. В.О.Сухомлинського

Солодка А.К.

